

Mijn doel

Doelen stellen met leerlingen

*Een doel is een
droom met een
deadline*

- Prof. dr. Jeff B.R. Gaspersz -

Auteur: Lisanne Toonen
Course: CU5494 Minor zorg voor leerlingen IV
Opleiding/groep: P3OKB
Studiejaar/semester: 2016-2017, semester 2
Instelling: HZ University of Applied Sciences, Pabo
Begeleidend docent: Marjan Glas
Plaats van uitgave: Vlissingen
Datum: Juni 2017
Versienummer: 1.0

Mijn doel

Doelen stellen met leerlingen

Plaats van uitgave: Vlissingen

Datum: Juni 2017

Studentnummer: 67588

Studiejaar: 3

Semester: 2

Studieonderdeel: Onderzoeksvoorstel

Begeleidend docent: Marjan Glas

Versie 1.0

Inhoud

Samenvatting	3
Resultaten en inzichten	4
Theoretische onderbouwing.....	4
Adaptief onderwijs.....	4
Boeiend onderwijs	5
Pedagogisch klimaat	5
Basisbehoeften	6
Onderwijsbehoeften	6
Methodes kind gesprekken.....	7
Opbouw kind gesprekken	8
Het kindplan.....	8
Conclusie van de theoretische onderbouwing	9
Rijkplaatje	10
Gezamenlijke ambitie	11
De koppeling van de theoretische onderbouwing en de gezamenlijke ambities.....	13
Conclusie.....	16
Reflectie op de aanpak en het proces van het onderzoek	17
Fase 1: De uitdagende situatie begrijpen	17
Fase 2: Betrokkenen zoeken samen naar wenselijke verbeteringen	18
Fase 3: Aan de slag! Samen verbeteringen voor de situatie uitvoeren.....	19
Reflectie op het proces.....	21
Bijlagen	22
Bijlage I	22
Bijlage II	23
Bijlage III	25
Bijlage IIII	29
Bibliografie.....	30

Samenvatting

Adaptief onderwijs is nu ruim 10 jaar een belangrijk vernieuwingsideaal in het Nederlandse basisonderwijs. Scholen en leraren zouden beter moeten inspelen op verschillen tussen leerlingen. Er ontstaat dan een dynamische interactie tussen leerling en leeromgeving waardoor optimaal leren vanuit de intrinsieke motivatie plaats zal vinden (Terwel, 1994). Op elke school wordt er op een verschillende manier met adaptief onderwijs gewerkt. Door verscheidenen leerkrachten is er gemerkt dat de leerlingen steeds meer behoefte hebben aan het gevoel van competentie (Stevens, 1941). De aanleiding hiervan is de maatschappij die steeds meer van mensen verwacht. Leerlingen willen laten zien wat zij kunnen en zichzelf als effectief ervaren. Dat vraagt uitdaging, een leerkracht die zijn leerdoelen aanpast op de leerling en leerlingen helpt hun eigen doelen op te stellen. Om het onderwijs op 'De Wissel' adaptief te maken, wordt onder anderen de methode 'Boeiend onderwijs' van (Juttten, 2004) gebruikt. De methode 'Boeiend onderwijs' wordt al geruime tijd toegepast. De vraag vanuit 'De Wissel' is of er vanuit de methode van 'Boeiend onderwijs' ook met leerling doelen gewerkt kan worden.

Voordat het onderzoek opgestart kon worden, zijn er verscheidenen interviews afgenomen. De leerkrachten formuleerde uitgebreide antwoorden en waren enthousiast over het onderzoek. Na het analyseren van de idealen en doelen van de betrokken partijen zijn de volgende gezamenlijke ambities geformuleerd:

- Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.
- De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.
- Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.
- Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun eigen doelen kunnen werken.
- Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling opgestelde, doelen.

Door deze ambities te koppelen aan theorie, zijn er concrete toepasbare uitwerkingen voort gekomen.

Uit het onderzoek is gebleken dat de methode kind gesprekken het beste past bij de visie van de school. Deze methode voldoet aan de disciplines van 'Boeiend onderwijs'. Bij het stellen van doelen achten de leerkrachten het als zeer belangrijk dat de leerlingen zicht en grip krijgen op hun doelen. Wat de onderzoeker in de praktijk heeft gezien is dat de kind gesprekken vooral visueel moeten worden gemaakt. Bij het opstellen en het behalen van doelen is het belangrijk dat de leerlingen individuele begeleiding krijgen. Na het voeren van een kind gesprek kan dit gesprek en de doelen worden vastgelegd in een kindplan. Vervolgens gaan de leerlingen drie weken aan deze doelen werken. Het is van belang dat de leerkracht ook tijdens het proces regelmatig controleert of de leerling nog voortgang boekt bij het werken aan zijn doelen.

Om met leerlingen aan de, door hun opgestelde, doelen te kunnen werken moet er een situatie gecreëerd worden waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met de basisbehoeften en de onderwijsbehoeften van elke individuele leerling. Om achter de onderwijsbehoeften te kunnen komen, kan de leerkracht een kind gesprek uitvoeren. Om uit te proberen of het stellen van doelen in de klas werkt, is het verstandig om in het begin de leeromgeving af te bakenen.

Resultaten en inzichten

Theoretische onderbouwing

Adaptief onderwijs is nu ruim 10 jaar een belangrijk vernieuwingsideaal in het Nederlandse basisonderwijs. Scholen en leraren zouden beter moeten inspelen op verschillen tussen leerlingen. Er ontstaat dan een dynamische interactie tussen leerling en leeromgeving waardoor optimaal leren vanuit de intrinsieke motivatie plaats zal vinden (Terwel, 1994). Op elke school wordt er op een verschillende manier met adaptief onderwijs gewerkt. Elke methode bevat tegenwoordig zijn eigen doelen, die niet voor elk kind toereikend zijn. Door verscheidenen leerkrachten is er gemerkt dat de leerlingen steeds meer behoefte hebben aan het gevoel van competentie, omdat er vanuit de maatschappij steeds meer van hen wordt verwacht. Deze hoge verwachtingen komen ook steeds vaker voor op scholen. Leerlingen willen laten zien wat zij kunnen en zichzelf als effectief ervaren. Dat vraagt uitdaging, een leerkracht die zijn leerdoelen aanpast op de leerling en leerlingen helpt hun eigen doelen op te stellen.

Adaptief onderwijs

Adaptief onderwijs is nu ruim 23 jaar een begrip in het Nederlandse basisonderwijs. Volgens dit principe zouden onderwijs instellingen beter moeten inspelen op verschillen tussen leerlingen (Blok, 2003). Om leeractiviteiten te ontwerpen en goed te begeleiden in onderwijsleersituatie heb je kennis nodig over hoe een kind leert. Vroeger moest een kind zich aanpassen aan het onderwijs. Dat is nu anders. Er zijn verschillende manieren waarop je kunt leren en niet iedereen leert op dezelfde manier. Het onderwijs houdt daar tegenwoordig rekening mee. In de volksmond wordt adaptief onderwijs ook wel onderwijs op maat of passend onderwijs genoemd. Onderwijs op maat betekent dat leerlingen vaak met verschillende activiteiten bezig zijn op een verschillend niveau. Daarbij vindt de begeleiding vooral individueel of in kleine groepjes plaats. Bij adaptief onderwijs staat het kind centraal en wordt het onderwijs aangepast aan het kind. Dit kan alleen als de andere leerlingen zelfstandig aan hun taak werken. Door dit te stimuleren bij leerlingen kom je tegemoet aan de basisbehoeften competentie en autonomie (Eijkeren v. , 2013). Er zijn veel verschillende opvattingen als het gaat over adaptief onderwijs. Daarbij omschrijft (Blok, 2003) vier verschillende dimensies: visie op verschillen, doelgroep, doel, en vormgeving. Elke leerkracht en elke methode zal dan ook op zijn eigen manier werken aan adaptief onderwijs. Waar de methode bijvoorbeeld werkt aan adaptieve doelstellingen zal de leerkracht denken aan adaptief werken met verschillen zoals leeftijd, kennis en ervaring. In dit onderzoek gaan wij opzoek hoe er adaptief gewerkt kan worden rond om doelen.

Boeiend onderwijs

Om het onderwijs op 'De Wissel' adaptief te maken, wordt onder anderen de methode 'Boeiend onderwijs' van (Juttten, 2004) gebruikt. De methode 'Boeiend onderwijs' wordt al geruime tijd toegepast. De vraag vanuit 'De Wissel' is of er vanuit het principe van 'Boeiend onderwijs' ook met leerling doelen gewerkt kan worden.

Zoals hier boven al besproken is verandert onze samenleving, steeds sneller, steeds ingrijpender. We houden in ons werk nog onvoldoende rekening met wat er nodig is aan kennis, vaardigheden en attitudes. Er is steeds meer behoefte aan een nieuwe vorm van leren, die leerlingen echt aanspreekt. Onderwijs waarbij leerlingen niet langer worden voorbereid op een maatschappij die nu al niet meer bestaat, maar op hun functioneren in de samenleving van de 21^e eeuw. Leerkrachten zijn op vele manieren op zoek naar mogelijkheden om onderwijs te realiseren dat beter past in deze tijd en aansluit bij de behoefte van deze tijd. Recente hersenonderzoeken bevestigen het belang van samenwerking, samenhang, denkgewoonte en intelligentie, veiligheid en omgeving, ontwikkeling van alle intelligenties, betekenisvol leren, oefenen van hersenen en creatief gebied. Dit zijn de pedagogische basiselementen van Boeiend Onderwijs. Deze pedagogische basiselementen worden ook wel 'Pijlers' genoemd.

Boeiend Onderwijs hoort bij de onderwijsvernieuwing 'Natuurlijk leren' (Juttten, 2004). Deze nieuwe soort onderwijs is gebaseerd op vijf verschillende didactische werkvormen die ook wel disciplines worden genoemd:

- Gemeenschappelijke visie: wat willen wij als school met zijn allen creëren? Wat doet ertoe?
- Persoonlijk meesterschap: de eigen visie en persoonlijke ontwikkeling van elke betrokkene.
- Systeendenken: allerlei zaken die op school of in de klas gebeuren hangen met elkaar samen en beïnvloeden elkaar.
- Mentale modellen: zijn vaak onbewuste aannames over de werkelijkheid; onze opvattingen en handelingspatronen.
- Teamleren: samen werken, samen leren van en met elkaar.

Boeiend Onderwijs is gericht op het behalen van optimale resultaten door middel van het creëren van onderwijsleersituaties. Om dit te realiseren is in elk geval innerlijke betrokkenheid nodig, zowel van de leraar als van de leerlingen. Bij Boeiend Onderwijs gaat het leren van leerkrachten en het leren van leerlingen hand in hand. Daarbij is een rijke leeromgeving onmisbaar. Het is belangrijk dat lerende leerlingen zelf hun kennis kunnen ontwikkelen. Kennis die samenhangend en betekenisvol is en die daadwerkelijk leidt tot dieper inzicht. Het is vooral de bedoeling dat de leerlingen van zichzelf, elkaar en de omgeving leren. Bij Boeiend Onderwijs wordt veel gebruik gemaakt van moderne technologieën en visuele hulpmiddelen om alles zo reëel mogelijk te maken voor de leerlingen.

Pedagogisch klimaat

Om te beginnen met het opstellen van doelen met de leerlingen, moet er voldoende kennis zijn over de ontwikkeling van het kind. Het pedagogisch klimaat is erg belangrijk voor de ontwikkeling van het kind (Kerpel, 2014). In een goed pedagogisch klimaat kan een kind zich optimaal ontwikkelen. De verantwoordelijkheid van een goed pedagogisch klimaat ligt bij de groepsleerkracht. Ook is de relatie met de leerkracht van groot belang (Stevens, 1941). Een relatie beïnvloedt veel factoren in de ontwikkeling van een leerling. Maar om een goede relatie met de groepsleerkracht op te kunnen bouwen moet er worden voldaan aan de basisbehoeften van een kind.

Basisbehoeften

Een kind kan alleen ontwikkelen en leren in een omgeving waarin het zich veilig en vertrouwd voelt. Een stimulerend pedagogisch klimaat waarin leerlingen zich vrij kunnen ontwikkelen, houdt rekening met de behoeften van leerlingen. Er zijn volgens Luc Stevens (1941) drie basisbehoeften van leerlingen:

Behoefte aan goede relaties

Ik voel me thuis. Leerlingen hebben behoefte aan veiligheid en geborgenheid. Pas als een kind zich veilig voelt, durft het zijn omgeving te ontdekken en zich ontwikkelen.

Behoefte aan competentie

Ik kan het. Het gevoel dat je iets kunt is de belangrijkste basisbehoefte. Niet alleen van leerlingen, maar ook van volwassenen. De leerkracht versterkt dus het zelfvertrouwen van de leerlingen die hij begeleidt. Zijn beloning is het stralende gezicht van een kind dat iets nieuws heeft geleerd, een vaardigheid beheerst of iets moois heeft gemaakt en daar een complimentje voor krijgt. Dit stimuleert een kind om meer te leren, om zich in te zetten en zijn best te doen. Zo'n kind heeft plezier in school en plezier in waar het mee bezig is. Als leerkracht merk je het heel snel als een kind dit gevoel van competentie niet heeft. Je ziet geen enthousiasme of je ziet een ronduit lastig kind (Brigitte Bongaards, 2012). Klieren, de concentratie van andere leerlingen verstoren of het bouwwerk van een ander kind omgooien, zijn tekenen dat een kind zich niet competent voelt en vertrouwen mist. Een kind dat voortdurend 'ik kan het niet' ervaringen heeft, verliest het plezier in leren.

Behoefte aan autonomie

Ik wil het zelf. De derde basisbehoefte is autonomie of onafhankelijkheid. Aan die behoefte komt de leerkracht bij leerlingen tegemoet door zelfstandig gedrag en het nemen van een eigen verantwoordelijkheid te stimuleren. Een kind wil zelf beslissen, zelf kiezen. Het werkt met veel plezier en veel gemotiveerder aan een zelfgekozen taak dan een verplichte taak (Eijkeren M. v., 2013). Leerlingen kiezen zelf taken die zij leuk vinden om te doen, de leerkracht moet deze taken voor een leerling klaarzetten. Om goed in te kunnen schatten wat leerlingen leuk vinden om te doen moet de leerkracht hierbij rekening houden met de onderwijsbehoeften van zijn/haar leerlingen.

Onderwijsbehoeften

De onderwijsbehoeften kunnen te maken hebben met verschillende aspecten van het onderwijs. Er kan gedacht worden aan de interactie in de klas, de instructie en de klassenorganisatie. Het is de taak van de leerkracht om hiermee te handelen (Eijkeren M. v., 2013). Leerlingen willen niet dat wij de onderwijsbehoeften voor hen maken maar met het kind benoemen. Je maakt hierdoor het kind mede-eigenaar, het kind denkt mee over doelen die het de komende periode wil bereiken en wat daarvoor nodig is. Dit kan door een kind zelf aan te laten geven wat hij/zij wilt leren, wat hij/zij kan bijdragen om het te leren en wat hem/haar helpt om het te leren.

Om onderwijs behoeftes van leerlingen te benoemen is er een SMARTI-principe. Het is stimulerend om dit samen met andere leerkrachten in te vullen en samen te reflecteren. Door de leerling te betrekken bij de stappen vergoot dit de motivatie van de leerling en bevordert dat de leerling zich zelf verantwoordelijk gaat voelen voor zijn leren.

S: specifiek	Zijn de doelen en de maatregelen passend en op maat voor dit kind beschreven in concrete termen, zodat voor de leerkracht en het kind duidelijk is wat zij gaan doen de komende periode?
M: meetbaar	Zijn de doelen meetbaar, zodat de leerkracht kan evalueren of de leerling na de afgesproken periode de doelen bereikt heeft?
A: acceptabel	Is deze aanpak in overleg met het kind tot stand gekomen? Voelt het kind zich medeverantwoordelijk voor deze aanpak?
R: realistisch	Is deze aanpak haalbaar, gezien de mogelijkheden van dit kind, van deze leerkracht, van deze groep, van deze school en van deze ouders?
T: tijdgebonden	Is duidelijk in welke periode, hoe lang en hoe vaak deze aanpak gerealiseerd wordt?
I: Inspirerend	Zijn alle betrokkenen gemotiveerd? Hebben zij positieve verwachtingen van deze aanpak?

Om er achter te komen wat de onderwijsbehoeftes van de leerlingen zijn is er een verzamellijst om dit te formuleren. Zie bijlage 2. Om de onderwijsbehoeftes van de leerling volledig in kaart te brengen is het een aanrader om kind-gesprekken uit te voeren (Clijsen, 2007). Kind-gesprekken kunnen op veel manieren worden uitgevoerd.

Methodes kind gesprekken

Hoe ga je als leerkracht kind-gesprekken uitvoeren in de bovenbouw? Voorafgaand de gesprekken is het aan te raden om de checklist met aandachtspunten voor het afnemen van interviews met leerlingen te lezen. Bijlage 1 (Delfos, 2000). Een kind gesprek is een individueel gesprek met een kind waarbij de leerkracht vooral luistert, het kunnen van het kind bespreekt, nieuwe doelen stelt voor de toekomst en afspraken maakt om deze doelen te behalen. Een kind gesprek bestaat uit een voorbereiding, een romp en een afronding. Dit is een vaste structuur die wordt gebruikt door de leerkracht. Voordat er aan het gesprek begonnen kan worden, worden er verwachtingen van het gesprek uitgesproken. Bij kind gesprekken is het van groot belang dat de verwachtingen minimaal een week van te voren worden uitgesproken, zodat leerlingen de tijd hebben hierover na te denken.

Een kind gesprek uitvoeren gaat volgens een bepaalde structuur. Deze structuur kan in een leuk jasje gegoten worden. Wat de onderzoeker in de praktijk heeft gezien is, dat de het kind gesprek vooral visueel moeten worden gemaakt. Hierbij kunnen verschillende werkvormen gebruikt worden. Daarbij is onderzocht welke werkvormen het beste aansluiten bij 'Boeiend onderwijs' en kind gesprekken:

- Gedragspatroongrafiek (Vrie, 2016)
- Het kind plan (Dries, 2016)
- Kinder-enquête
- In de vorm van een tabel
- Teken je gesprek
- Mind-map (Juttten, 2004)
- Hand gesprek
- Pictogrammenblad

Bij al deze werkvormen is het uiterst belangrijk dat er wordt vastgehouden aan de structuur en opbouw van het kind gesprek.

Opbouw kind gesprekken

Vorbereiding:

Er wordt een schema gemaakt waaraan de leerkracht zich tijdens het gesprek kan houden. Dit schema wordt gebruikt tijdens alle kind gesprekken, zodat er een vaste structuur terug blijft komen. De leerlingen worden van te voren ingelicht over het gesprek, de leerkracht spreekt zijn verwachtingen uit. In de vorige paragraaf heeft u alternatieve werkvormen kunnen lezen voor het kind gesprek, natuurlijk kun u deze ook gebruiken in plaats van het schema. Zorg er wel voor dat alle aspecten in deze werkvorm terugkomen (Pameijer, 2006) & (Delfos, 2000).

Romp:

De leerkracht zorgt ervoor dat de leerling zich op zijn gemak voelt. De leerlingen gaan de leerkracht pas iets vertellen als de relatie tussen de leerling-leerkracht goed is. Voordat er begonnen wordt met het gesprek wordt er tegen de leerling het volgende gezegd: Ik ga je vragen naar jouw eigen mening, want het gaat erom wat jij ervan vindt. Jij weet dingen die ik niet weet en die dingen kunnen ons helpen om deze situatie beter te maken. Daarom wil ik dat graag weten. Jij hebt zelf vast wel een idee hoe het komt en wat we eraan kunnen doen, wat jou helpt, hoe we het gaan oplossen. Niemand anders kan dat vertellen, behalve jij. Daar gaan we het nu over hebben. Oké? Begin met het stellen van de start vraag, zoals: Vertel eens over. Dit is uitnodigend (Pameijer, 2006). Begin met het stellen van makkelijke vragen. Het gesprek moet ontspannen verlopen en de leerkracht moet laten zien dat hij geïnteresseerd is in de leerling en dat hij naar de leerling luistert. Dit kun je doen door te knikken. Ga in op de antwoorden van de leerling, zodat er oog is voor details.

Afronding:

Bedankt de leerling voor het gesprek, vertel dat de informatie tussen jullie blijft en herhaal de informatie die de leerling heeft verteld. Kijk terug naar het doel van het gesprek, is dit behaald? Wat is de conclusie van dit gesprek? Welke actiepunten gaan we ondernemen om jouw nieuwe doel te behalen? Wat zijn onze afspraken? In de bijlage 3 is een format voor kind gesprekken opgenomen. Nadat het kind gesprek is uitgevoerd wordt er samen met de leerling een kind plan opgesteld en besproken.

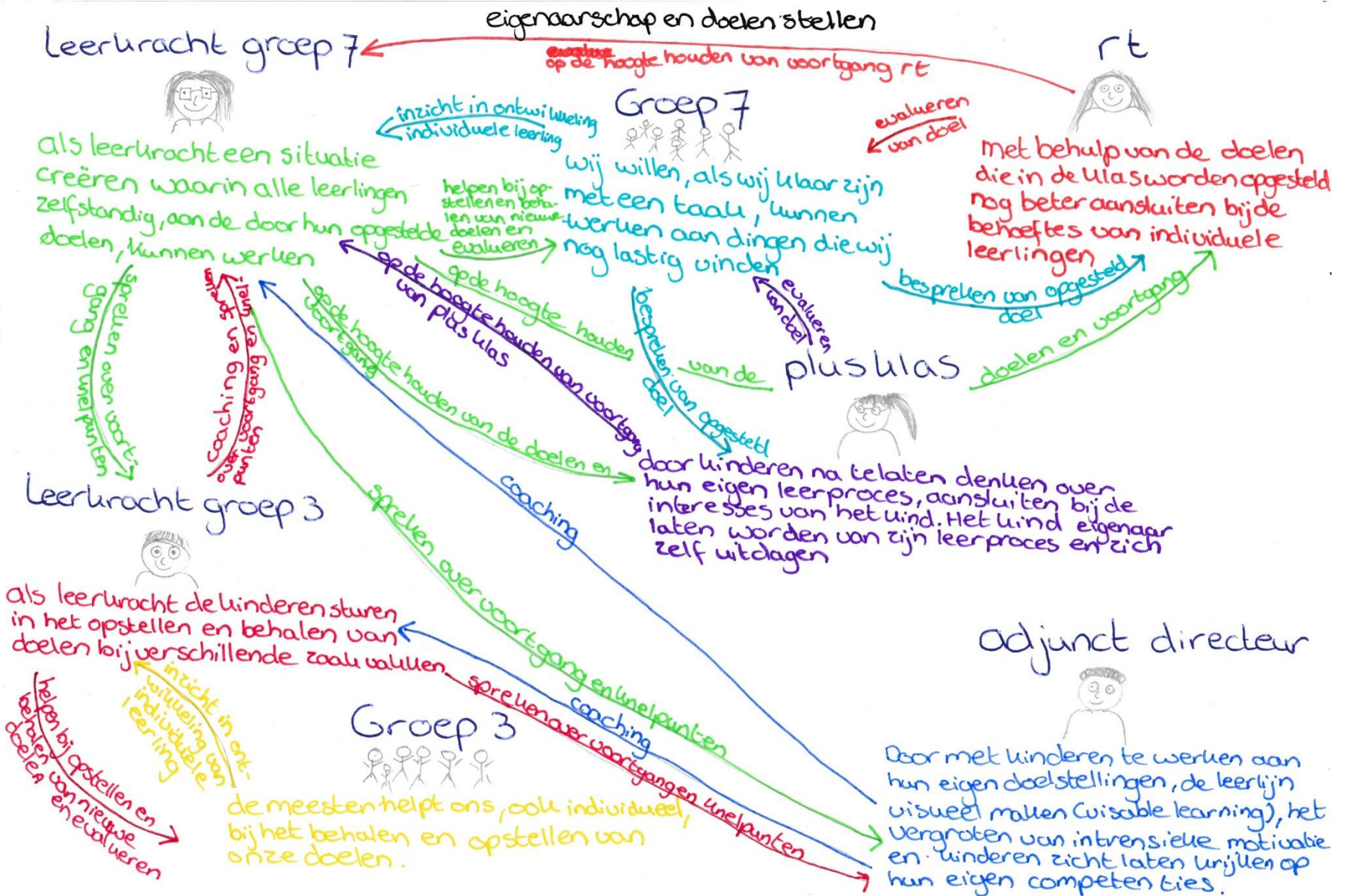
Het kindplan

Na het voeren van een kind gesprek kan het gesprek worden vastgelegd in een kindplan. Samen met de leerling wordt het kindplan ingevuld, er wordt samen naar een oplossing gezocht. Begin met een beginsituatie, formuleer dit positief. Vervolgens wordt er een haalbaar doel geformuleerd. Zorg dat het doel helder is, bespreek dit samen met de leerling. Bespreek vervolgens wat er nodig is om het doel te behalen. Welke vaardigheid wordt aangeleerd en welke aanpak, benadering of instructie helpt om het doel te bereiken? Wat is de rol van de leerkracht, ouders of iemand anders om het doel te bereiken. Vervolgens wordt er aangegeven dat over 3 weken een evaluatie moment plaats zal vinden. In het evaluatie moment zal het plan met de leerling besproken worden (Paardekooper, 2011). Een voorbeeld van een kindplan is opgenomen in bijlage 4.

Conclusie van de theoretische onderbouwing

Aan de hand van de opgezochte informatie kan er geconcludeerd worden dat kind gesprekken een effectieve manier kan zijn om de eigenaarschap van de leerlingen te vergroten. De kind gesprekken zullen structureel terug moeten komen om het effect zo groot mogelijk te maken. Om kind gesprekken uit te voeren zijn er een aantal vaardigheden die een leerkracht nodig heeft om een kind gesprek te kunnen uitvoeren. Ook is het belangrijk een bepaalde structuur te volgen tijdens een kind gesprek. Daarnaast zijn er een aantal werkvormen onderzocht die gebruikt kunnen worden bij kind gesprekken.

Na het analyseren van de theoretische onderbouwing zal er verderop in het onderzoek een koppeling plaats vinden tussen de theoretische onderbouwing en de gezamenlijke ambities van de betrokkenen. Na deze koppeling zal een algemene **Conclusie** getrokken worden die gebaseerd is op theorie, gezamenlijke ambities en gesprekken met betrokkenen.

Gezamenlijke ambitie

Voordat het onderzoek opgestart kon worden, zijn er verschillende interviews afgenomen. De interviews zijn goed verlopen. Het aannemen van een actieve luisterhouding en doorvragen was een belangrijk aandachtspunt voor het afnemen van het interview. De leerkrachten formuleerde uitgebreide antwoorden en waren enthousiast over het onderzoek. Hieronder een korte samenvatting van de ambities en doelstellingen van de betrokkenen van het interview:

Leerkracht groep 7

Uit het interview met de groepsleerkracht van groep 7 bleek dat er behoefte is om met leerlingen aan hun eigen doelen te werken. De klas bestaat uit leerlingen met veel verschillende niveaus binnen de vakgebieden. De leerkracht merkt dat er steeds meer leerlingen zijn die aan komen geven wat ze lastig vinden. Vervolgens vragen ze de leerkracht of ze daarmee aan de slag mogen gaan. De leerkracht ervaart dat als zeer positief, maar heeft geen idee hoe ze hiermee aan de slag moet gaan. Omdat er al adaptief gewerkt wordt rondom 'Boeiend onderwijs' is er dus behoefte aan een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs' om met leerlingen aan hun eigen doelen te kunnen werken.

Doel: Als leerkracht een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig, aan de door hun opgestelde doelen, kunnen werken.

Leerlingen groep 7

Na een interview met enkele leerlingen uit verschillende niveau groepen van groep 7, bleek al snel dat de leerlingen inderdaad graag aan dingen willen werken die ze moeilijk vinden. Hierbij willen ze graag ondersteuning van de leerkracht bij het opstellen van de doelen en het verstrekken van het materiaal.

Doel: Wij willen, als we klaar zijn met een taak, kunnen werken aan dingen die wij nog lastig vinden.

Leerkracht groep 3

Naar aanleiding van het gesprek met de groepsleerkracht van groep 7, bleek dat de groepsleerkracht van groep 3 al werkt aan individuele doelen met leerlingen. Hij gaf aan dat het organiseren van het opstellen van de doelen erg veel tijd blijken te kosten. Hij ervaart het proces als zeer effectief en ziet vooruitgang bij de individuele leerlingen. Hij is nog op zoek naar een methode die hem houvast kan bieden bij het plannen, uitvoeren en evalueren van de doelen. Daarnaast werkt hij nu alleen met doelen rond om rekenen. Dit zou hij graag willen uitbreiden naar verschillende zaakvakken.

Doel: Als leerkracht de leerlingen sturen in het opstellen en behalen van doelen bij verschillende zaakvakken.

Leerlingen groep 3

De leerlingen van groep 3 blijken het als erg fijn te ervaren om aan te mogen geven wat zij graag willen leren. Ze vinden het wel erg lastig om de doelen te verwoorden.

Doel: De meester helpt ons, ook individueel, bij het behalen en opstellen van de doelen.

Leerkracht plusklas

Naar aanleiding van het gesprek met de leerkracht van de plusklas bleek dat zij al langere tijd op zoek is naar een manier om met leerlingen aan hun eigen doelen te werken. Ze gaf aan dat leerlingen die aan eigen doelen werken veel gemotiveerder zijn en zichzelf willen uitdagen. Ze is de laatste tijd bezig geweest met de denkgewoonten. Ze merkt dat het lastig is om de denkgewoonten met de leerlingen toe te passen als er weinig kennis is over de instelling en motivatie van de leerlingen.

Doel: Door leerlingen na te laten denken over hun eigen leerproces, aansluiten bij de interesse van het kind. Het kind eigenaar laten worden van zijn leerproces en zichzelf uit laten dagen.

Leerkracht RT

Voor het geven van RT is het belangrijk dat de onderwijsbehoeften van leerlingen duidelijk in beeld komen. De RT-leerkracht gaf aan dat de behoeften vaak door de leerkracht worden geformuleerd en, volgens haar, te weinig vanuit de leerlingen zelf komen. Leerlingen weten zelf prima wat ze nog lastig vinden en wat ze graag nog extra zouden willen oefenen. Door de leerlingen te betrekken in het proces voelen ze zich gewaardeerd en zullen ze een betere band op bouwen met de leerkracht.

Doel: Met behulp van de doelen die in de klas worden opgesteld nog beter aansluiten bij de behoeften van de individuele leerlingen.

Adjunct-directeur

Volgens de adjunct-directeur blijft het behalen van doelen met alle leerlingen een lastig onderwerp in het onderwijs. Het vraagt differentiatie en inzicht in de leerlijn van leerkrachten. Door met leerlingen te praten over hun onderwijsbehoeften maak je de leerlijn, volgens de adjunct-directeur, visueel en voldoe je aan de basisbehoeften van de leerlingen.

Doel: Door met leerlingen te werken aan hun eigen doelstelling, de leerlijn visueel maken (visible learning), het vergroten van intrinsieke motivatie en leerlingen zicht laten krijgen op hun eigen competenties.

Gezamenlijke ambitie

Na het analyseren van de idealen en doelen van de betrokken partijen zijn de volgende gezamenlijke ambities geformuleerd:

- Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.
- De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.
- Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.
- Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken.
- Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling opgestelde, doelen.

De koppeling van de theoretische onderbouwing en de gezamenlijke ambities.

In dit hoofdstuk komen de oplossingen, interventies, kansen etc. en (beoogd) resultaat of effecten daarvan ter sprake. Daarnaast worden de succesfactoren en lessons learned besproken. Aan de hand van de gezamenlijke ambities en de theoretische onderbouwing, is dit onderzoek tot de volgende conclusie gekomen.

Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.

Zoals onderzocht in de theoretische onderbouwing, hoort 'Boeiend Onderwijs' bij de onderwijsvernieuwing 'Natuurlijk leren' (Juttten, 2004). Deze nieuwe soort onderwijs is gebaseerd op vijf verschillende didactische werkvormen die ook wel disciplines worden genoemd:

- Gemeenschappelijke visie: wat willen wij als school met zijn allen creëren? Wat doet ertoe?
- Persoonlijk meesterschap: de eigen visie en persoonlijke ontwikkeling van elke betrokkene.
- Systeemdenken: allerlei zaken die op school of in de klas gebeuren hangen met elkaar samen en beïnvloeden elkaar.
- Mentale modellen: zijn vaak onbewuste aannames over de werkelijkheid; onze opvattingen en handelingspatronen.
- Teamleren: samen werken, samen leren van en met elkaar.

Aan de hand van deze disciplines is dit onderzoek opzoek gegaan naar een methode om met leerlingen te werken aan doelen. De methode kind gesprekken kwam hier als een van de eerst uit rollen. Door deze methode te vergelijken met de disciplines van 'Boeiend onderwijs' bleken deze methodes veel overeenkomsten te hebben.

- Gemeenschappelijke visie: Leerkrachten overleggen over het belang van doelen stellen en hoe zij dit met elkaar willen bereiken.
- Persoonlijk meesterschap: De visie van elke betrokken doet er toe. Ook de visie van de leerlingen.
- Systeemdenken: Hoe komt het dat ik het nog lastig vind? Wat kan ik daar aan doen? Wat kan de leerkracht daar aan doen?
- Mentale modellen: Deze kunnen gebruikt als werkvorm om de kind gesprekken visueel te maken.
- Teamleren: Leerlingen en leerkrachten helpen elkaar met het opstellen en behalen van de doelen.

Na verschillende gesprekken met de betrokken leerkrachten bleken zij deze methode als zeer geschikt te achten. Na dit gesprek heeft er verdere theoretische verdieping plaats gevonden rond kind gesprekken.

De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.

Kind gesprekken bieden veel mogelijkheden om leerlingen inzicht te geven in hun eigen kunnen en daar vervolgens aan te werken. Er wordt een individueel gesprek gevoerd met een kind waarbij de leerkracht vooral luistert, het kunnen van het kind bespreekt, nieuwe doelen stelt voor de toekomst en afspraken maakt om deze doelen te behalen. Een kind gesprek uitvoeren gaat volgens een bepaalde structuur. Deze structuur kan in een leuk jasje worden gegoten. Wat de onderzoeker in de praktijk heeft gezien is, dat de het kind gesprek vooral visueel moeten worden gemaakt. Hierbij kunnen verschillende werkvormen gebruikt worden. Daarbij is onderzocht welke werkvormen het beste aansluiten bij 'Boeiend onderwijs' en kind gesprekken:

- Gedragspatroongrafiek (Vrie, 2016)
- Het kind plan (Dries, 2016)
- Kinder-enquête
- In de vorm van een tabel
- Teken je gesprek
- Mind-map (Juttten, 2004)
- Hand gesprek
- Pictogrammenblad

Doordat de leerlingen visueel hebben wat ze nog als lastig ervaren, is het makkelijker om er aan te kunnen werken en er vervolgens dus ook grip op te krijgen. Omdat dit voor leerlingen nog er lastig is om individueel te doen, kunnen leerkrachten de leerlingen daarbij helpen door middel van een kind plan. Voor elke leerling zal een andere werkvorm effectief zijn. Als leerkracht kan je hier achter komen door de verschillende werkvormen uit te proberen en de meest effectieve werkvorm voor het kind uit te kiezen.

Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.

Zoals hier boven benoemd, is het belangrijk voor leerlingen om grip te krijgen op hun doelen. Met behulp van de boven genoemde werkvormen worden de leerdoelen en de denkprocessen van de leerlingen visueel, waardoor er tegemoet wordt gekomen aan de mentale modellen van 'Boeiend onderwijs'. Na het voeren van een kind gesprek kan dit gesprek worden vastgelegd in een kindplan. Samen met de leerling kan er een kindplan worden ingevuld, er wordt samen gezocht naar een oplossing. Begin met een beginsituatie, en formuleert dit positief. Vervolgens wordt er een haalbaar doel opgesteld. Zorg dat het doel helder is, bespreek dit samen met de leerling. Bespreek vervolgens wat er nodig is om het doel te behalen. Welke vaardigheid wordt aangeleerd en welke aanpak, benadering of instructie helpt om het doel te bereiken? Wat is de rol van de leerkracht, ouders of iemand anders om het doel te bereiken. Vervolgens wordt er aangegeven dat het doel over 3 weken geëvalueerd gaat worden. Dit doet de leerkracht zodat hij samen met de leerling het plan kan bespreken. Door je als leerkracht aan deze structuur te houden, is het voor de leerling duidelijk wanneer en hoe hij aan zijn doel gaat werken. Het is van belang dat de leerkracht ook tijdens het proces regelmatig controleert of de leerling nog voortgang boekt bij het werken aan zijn doelen. In het begin zal dit veel tijd en energie van de leerkracht vragen, maar uiteindelijk zullen zowel de leerkracht als de leerlingen hiervan profiteren. Leerkrachten kunnen in de eerste fase van het werken met doelen veel steunt bij elkaar vinden. Door samen te praten over de invulling van de kind gesprekken en het kindplan, kan de leerkracht tot nieuwe inzichten en werkvormen komen.

Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken.

Om te beginnen met het opstellen van doelen met de leerlingen, moet er voldoende kennis zijn over de ontwikkeling van het kind. Het pedagogisch klimaat is erg belangrijk voor de ontwikkeling van het kind (Kerpel, 2014). In een goed pedagogisch klimaat kan een kind zich optimaal ontwikkelen. De verantwoordelijkheid van een goed pedagogisch klimaat ligt bij de groepsleerkracht. Ook is de relatie met de leerkracht van groot belang (Stevens, 1941). Een relatie beïnvloedt veel factoren in de ontwikkeling van een leerling. Maar om een goede relatie met de groepsleerkracht op te kunnen bouwen moet er worden voldaan aan de basisbehoeften van een kind. Een kind kan alleen ontwikkelen en leren in een omgeving waar het zich veilig en vertrouwd voelt. Een stimulerend pedagogisch klimaat waarin leerlingen zich vrij kunnen ontwikkelen, houdt rekening met de behoeften van leerlingen. Er zijn volgens Luc Stevens (1941) drie basisbehoeften van leerlingen:

- Behoefte aan goede relaties: Ik voel me thuis.
- Behoefte aan competentie: Ik kan het.
- Behoefte aan autonomie: Ik wil het zelf.

Om goed in te kunnen schatten wat leerlingen leuk vinden om te doen, moet de leerkracht hierbij rekening houden met de onderwijsbehoeften van zijn/haar leerlingen. De onderwijsbehoeften kunnen te maken hebben met verschillende aspecten van het onderwijs. Er kan gedacht worden aan de interactie in de klas, de instructie en de klassenorganisatie. Het is de taak van de leerkracht om hiermee te handelen (Eijkeren M. v., 2013). Leerlingen willen niet dat wij de onderwijsbehoeften voor hen maken maar met het kind benoemen. Hierdoor wordt het kind mede-eigenaar, het kind denkt mee over doelen die het de komende periode wil bereiken en wat daarvoor nodig is. Dit kan door een kind zelf aan te laten geven wat hij/zij wilt leren, wat hij/zij kan bijdragen om het te leren en wat hem/haar helpt om het te leren. Om er achter te komen wat de onderwijsbehoeften van de leerlingen zijn is er een verzamellijst om dit te formuleren.

Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling opgestelde, doelen.

Er zijn verschillende zaakvakken en ontwikkelingsgebieden waarbij leerlingen doelstellingen kunnen formuleren. Dit vraagt inzicht in de leerlijn, veel materialen en een hoge mate van kennis van de leerkracht. Om uit te proberen of het stellen van doelen in de klas werkt, is het verstandig om in het begin de leeromgeving af te bakenen. Hierbij kan gedacht worden aan één zaakvak of ontwikkelingsgebied. Als dit goed loopt kan de leerkracht beslissen om de leeromgeving verder uit te breiden door er ander zaakvakken of ontwikkelingsgebieden bij te betrekken. Om te bepalen met welk zaakvak of ontwikkelingsgebied je als leerkracht kan starten, is het handig om eerst met alle leerlingen een kind gesprek te voeren om de onderwijsbehoeften in kaart te brengen. Door een of twee meest voorkomende onderwijsbehoeften als leidraad te gebruiken kan de leerkracht zich focussen op een optimale begeleiding voor deze zaakvakken of ontwikkelingsgebieden. Vervolgens kan erg aan de hand van deze kennis met elke leerling een kindplan opgesteld worden. Wat betreft het verzamelen van het materiaal, kunnen de leerlingen ook een belangrijke bron zijn. Zij kunnen meedenken en helpen met het verzamelen van het materiaal. Door de leerlingen te betrekken in dit proces, kan tegemoet worden gekomen aan de basisbehoeften van de leerlingen. Een kind wil zelf beslissen, zelf kiezen. Het werkt met veel plezier en veel gemotiveerder aan een zelfgekozen taak dan een verplichte taak (Eijkeren M. v., 2013). Leerlingen kiezen zelf taken die zij leuk vinden om te doen, de leerkracht moet deze taken voor een leerling klaarzetten.

Conclusie

Zoals hierboven al beschreven is deze uitdagende situatie een succes als er voldaan wordt aan de gezamenlijke ambities die de betrokken partijen hebben. Deze luiden als volgt:

- Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.
- De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.
- Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.
- Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken.
- Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling, opgestelde doelen.

Door deze ambities te koppelen aan theorie zijn er concreet toepasbare uitwerkingen voort gekomen. Deze uitwerkingen kunnen doorlopen worden om het stellen van doelen met leerlingen te realiseren.

Uit het onderzoek is gebleken dat de methode kind gesprekken het beste past bij de visie van de school. Deze methode voldoet aan de disciplines van 'Boeiend onderwijs'. Bij het stellen van doelen achten de leerkrachten het als zeer belangrijk dat de leerlingen zicht en grip krijgen op hun doelen. Wat de onderzoeker in de praktijk heeft gezien is dat de kind gesprekken vooral visueel moeten worden gemaakt. Doordat de leerlingen visueel hebben wat ze nog als lastig ervaren is het makkelijker om er aan te kunnen werken en er vervolgens dus ook grip op te krijgen. Omdat het voor leerlingen nog er lastig is om individueel doelen te stellen, kunnen leerkrachten de leerlingen daarbij helpen door middel van een kind plan. Voor elke leerling zal een andere werkvorm effectief zijn. Je kunt hier als leerkracht achter komen door de verschillende werkvormen uit te proberen en met de meest effectieve werkvorm voor het kind uit te kiezen.

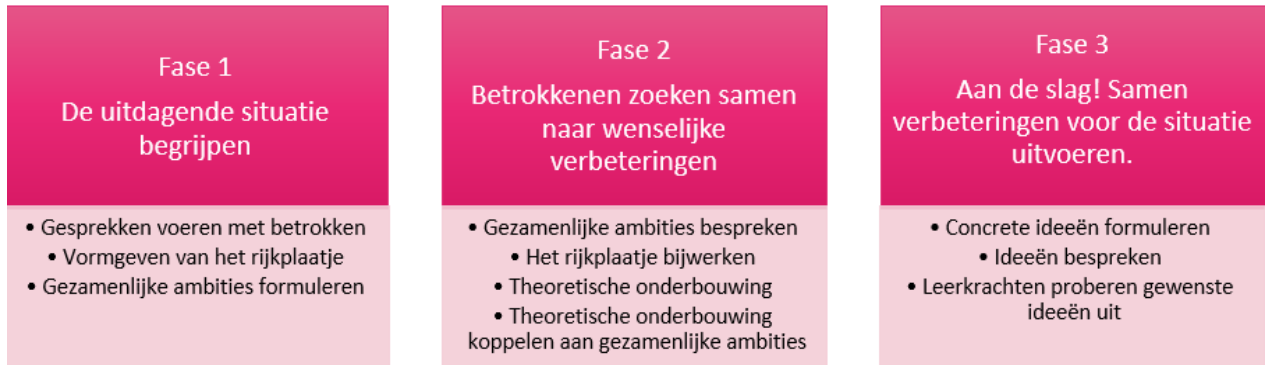
Bij het opstellen en het behalen van doelen is het belangrijk dat de leerlingen individuele begeleiding krijgen. Zeker in het begin van het proces is dit van groot belang! Na het voeren van een kind gesprek kan dit gesprek worden vastgelegd in een kindplan. Samen met de leerling vult de leerkracht het kindplan in en zoekt samen naar een oplossing. Het is van belang dat de leerkracht ook tijdens het proces regelmatig controleert of de leerling nog voortgang boekt bij het werken aan zijn doelen. In het begin zal dit veel tijd en energie van de leerkracht vragen, maar uiteindelijk zullen zowel de leerkracht als de leerlingen hiervan profiteren. Leerkrachten kunnen in de eerste fase van het werken met doelen veel steunt bij elkaar vinden. Door samen te praten over de invulling van de kind gesprekken en het kindplan, kan de leerkracht tot nieuwe inzichten en werkvormen komen.

Om met leerlingen aan de, door hun opgestelde, doelen te kunnen werken moet er een situatie gecreëerd worden waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met de basisbehoeften en de onderwijsbehoeften van elke individuele leerling. Om achter de onderwijsbehoeften te kunnen komen, kan de leerkracht een kind gesprek uitvoeren.

Er zijn verschillende zaakvakken en ontwikkelingsgebieden waarbij leerlingen doelstellingen kunnen vormen. Dit vraagt inzicht in de leerlijn, veel materialen en een hoge mate van kennis van de leerkracht. Om uit te proberen of het stellen van doelen in de klas werkt, is het verstandig om in het begin de leeromgeving af te bakenen. Wat betreft het verzamelen van het materiaal, kunnen de leerlingen ook een belangrijke bron zijn. Zij kunnen meedenken en helpen bij het verzamelen van het materiaal. Door de leerlingen te betrekken in dit proces, kom de leerkracht tegemoet aan de basisbehoeften van de leerlingen.

Reflectie op de aanpak en het proces van het onderzoek

Om een actieonderzoek te doen, moet je als onderzoek in drie fases verschillende stappen doorlopen. Wat was de rol van de onderzoeker in deze stap? Wat waren succesfactoren en good practices en wat zijn lessons learned? In dit hoofdstuk zal, als in een logboek, omschreven worden welke stappen de onderzoeker in elke fase heeft gemaakt. Hieronder een schematische weergave van de fases en de gemaakte stappen per fase.

Fase 1: De uitdagende situatie begrijpen

In fase één van het onderzoek zijn er gesprekken gevoerd, een rijkplaatje gemaakt en vervolgens aan de hand van het rijkplaatje en de gesprekken gezamenlijke ambities geformuleerd. Hieronder zal omschreven worden hoe de gesprekken verlopen zijn, hoe de betrokkenen aan de hand van het rijkplaatje met elkaar in gesprek gingen om inzicht te krijgen in de situatie en hoe de gezamenlijke ambities geformuleerd zijn. Ook zal er kort besproken worden wat de rol van de onderzoeker daarbij was.

Gesprekken voeren met betrokkenen

Voordat het onderzoek opgestart kon worden, zijn er verschillende interviews afgenomen. De interviews zijn goed verlopen. Het aannemen van een actieve luisterhouding en doorvragen was een belangrijk aandachtspunt voor het afnemen van het interview. De leerkrachten formuleerde uitgebreide antwoorden en waren enthousiast over het onderzoek. Tijdens de interviews heeft de onderzoeker geprobeerd de link te leggen met andere betrokkenen. Door deze vervolgens ook te interviewen ontstond er al snel een web aan betrokkenen die allemaal graag aan het onderzoek mee wilde werken. Elke betrokkenen had zijn eigen beginsituatie en visie. Na deze op papier gezet te hebben (zie gezamenlijke ambities) was de volgende stap het vormgeven in een rijkplaatje.

Vormgeven van het rijkplaatje

Bij het maken van het rijkplaatje heeft de onderzoeker nadrukkelijk gelet op de onderlinge verbanden tussen de betrokkenen. Wat waren hun doelen? Met wie deelde ze dezelfde doelen en ambities? Hoe zouden de betrokkenen elkaar kunnen versterken? Vervolgens is er een rijkplaatje ontstaan waarin deze punten overzichtelijk en visueel werden. Vervolgens is het rijkplaatje tijdens een bijeenkomst in de groep besproken. Alle betrokkenen hebben het plaatje bekeken en waar nodig aanpassingen aangegeven. Daarna is samen nagedacht over de gezamenlijke ambities.

Gezamenlijke ambities formuleren

Tijdens de bijeenkomst zijn aan de hand van het rijkplaatje alle betrokkenen aan de slag gegaan met het analyseren van de gezamenlijke ambities en doelen. Bij de volgende bijeenkomst hebben alle betrokkenen hun visie op de gezamenlijke ambities uitgesproken. De onderzoeker heeft na deze bijeenkomst alle inbreng van de betrokkenen geanalyseerd. Vervolgens zijn de volgende gezamenlijke ambities geformuleerd:

- Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.
- De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.
- Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.
- Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken.
- Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling opgestelde, doelen.

Fase 2: Betrokkenen zoeken samen naar wenselijke verbeteringen

In fase twee van het onderzoek zijn de gezamenlijke ambities besproken, is het rijkplaatje bijgewerkt, is de onderzoeker begonnen met de theoretische onderbouwing en tot slot van fase twee heeft de onderzoeker de theoretische onderbouwing gekoppeld aan de gezamenlijke ambities. Hieronder zal omschreven worden hoe de verschillende stappen zijn doorlopen, hoe het proces verliep waarin de betrokkenen opzoek gingen naar mogelijke verbeteringen voor de situatie, welke keuzes er zijn gemaakt en waarom. Ook zal er kort besproken worden wat de rol van de onderzoeker daarbij was.

Gezamenlijke ambitie bespreken

Na in fase één de gezamenlijke ambities te hebben geformuleerd, heeft de onderzoeker de gezamenlijke ambities op een logische volgorde gezet. Daaruit zijn de volgende gezamenlijke ambities voort gekomen:

- Opzoek naar een methode die aansluit bij 'Boeiend onderwijs'.
- De leerlingen zicht en grip laten krijgen op hun eigen competenties.
- Individuele begeleiding van de leerlingen bij het stellen en behalen van hun doelen.
- Een situatie creëren waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken.
- Verstrekken van materialen die passen bij de, door de leerling opgestelde, doelen.

In de bijeenkomst in fase twee zijn de gezamenlijke ambities besproken. De betrokkenen hebben onderling gekeken of de ambities overeen kwamen met hun doelen. Samen zijn de ambities nog wat bijgeschaafd. Al snel waren alle betrokkenen het eens met de ambities. Er is vooral gekozen voor ambities die op korte termijn te realiseren zijn.

Het rijkplaatje bijwerken

Na het gesprek met alle betrokkenen heeft de onderzoeker het rijkplaatje aangepast en bijgewerkt.

Theoretische onderbouwing

Na de verschillende gesprekken heeft er theoretische verdieping plaats gevonden. De onderzoeker is opzoek gegaan naar literatuur wat aansloot bij de gezamenlijke ambities. Daaruit zijn de volgende onderwerpen voort gekomen: adaptief onderwijs, Boeiend onderwijs, het pedagogisch klimaat, basisbehoeften, onderwijsbehoeften, methodes kind gesprekken, opbouw kind gesprekken en het kindplan.

Theoretische onderbouwing koppelen aan gezamenlijke ambities

Na het analyseren van de theorie heeft de onderzoeker geprobeerd de theorie te koppelen aan de gezamenlijke ambities om de theorie concreet toepasbaar te maken. Uit deze analyse bleek het volgende: Uit het onderzoek is gebleken dat de methode kind gesprekken het beste past bij de visie van de school. Deze methode voldoet aan de disciplines van 'Boeiend onderwijs'.

Fase 3: Aan de slag! Samen verbeteringen voor de situatie uitvoeren

In fase drie van het onderzoek zijn de concrete ideeën geformuleerd, besproken en hebben de leerkrachten de gewenste ideeën uitgetoetst. Hieronder zal omschreven worden hoe de formulering, bespreking en uitvoering van de oplossingen, interventies etc. zijn verlopen. Ook zal er kort besproken worden wat de rol van de onderzoeker daarbij was.

Concrete ideeën formuleren

Na het koppelen van de theorie aan de gezamenlijke ambities zijn alle betrokkenen individueel na gaan denken over de toepasbaarheid van de ambities aan de hand van kind gesprekken. Uiteindelijk hebben alle betrokkenen een aantal concreet toepasbare ideeën bij de onderzoeker ingeleverd. Deze ideeën zijn in de volgende bijeenkomst besproken.

Ideeën bespreken

Na het formuleren van de ideeën heeft de onderzoeker de ideeën met de betrokken besproken. Daaruit bleek als snel dat het van belang is dat de kind gesprekken vooral visueel moeten worden gemaakt. Doordat de leerlingen visueel hebben wat ze nog als lastig ervaren is het makkelijker om er aan te kunnen werken en er vervolgens dus ook grip op te krijgen. Omdat het voor leerlingen nog er lastig is om individueel doelen te stellen, kunnen leerkrachten de leerlingen daarbij helpen door middel van een kind plan. Voor elke leerling zal een andere werkvorm effectief zijn. Je kunt hier als leerkracht achter komen door de verschillende werkvormen uit te proberen en met de meest effectieve werkvorm voor het kind uit te kiezen.

Bij het opstellen en het behalen van doelen is het belangrijk dat de leerlingen individuele begeleiding krijgen. Zeker in het begin van het proces is dit van groot belang! Na het voeren van een kind gesprek kan dit gesprek worden vastgelegd in een kindplan. Samen met de leerling vult de leerkracht het kindplan in en zoekt samen naar een oplossing. Het is van belang dat de leerkracht ook tijdens het proces regelmatig controleert of de leerling nog voortgang boekt bij het werken aan zijn doelen. In het begin zal dit veel tijd en energie van de leerkracht vragen, maar uiteindelijk zullen zowel de leerkracht als de leerlingen hiervan profiteren. Leerkrachten kunnen in de eerste fase van het werken met doelen veel steun bij elkaar vinden. Door samen te praten over de invulling van de kind gesprekken en het kindplan, kan de leerkracht tot nieuwe inzichten en werkvormen komen.

Om met leerlingen aan de, door hun opgestelde, doelen te kunnen werken moet er een situatie gecreëerd worden waarin alle leerlingen zelfstandig en gemotiveerd aan hun doelen kunnen werken. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met de basisbehoeften en de onderwijsbehoeften van elke individuele leerling. Om achter de onderwijsbehoeften te kunnen komen, kan de leerkracht een kind gesprek uitvoeren.

Leerkrachten proberen gewenste ideeën uit.

Er zijn verschillende zaakvakken en ontwikkelingsgebieden waarbij leerlingen doelstellingen kunnen formuleren. Dit vraagt inzicht in de leerlijn, veel materialen en een hoge mate van kennis van de leerkracht. Om uit te proberen of het stellen van doelen in de klas werkt, is het verstandig om in het begin de leeromgeving af te bakenen. Hierbij kan gedacht worden aan één zaakvak of ontwikkelingsgebied. Als dit goed loopt kan de leerkracht beslissen om de leeromgeving verder uit te breiden door er ander zaakvakken of ontwikkelingsgebieden bij te betrekken. Om te bepalen met welk zaakvak of ontwikkelingsgebied je als leerkracht kan starten, is het handig om eerst met alle leerlingen een kind gesprek te voeren om de onderwijsbehoeftes in kaart te brengen. Door een of twee meest voorkomende onderwijsbehoeftes als leidraad te gebruiken kan de leerkracht zich focussen op een optimale begeleiding voor deze zaakvakken of ontwikkelingsgebieden. Vervolgens kan erg aan de hand van deze kennis met elke leerling een kindplan opgesteld worden. Wat betreft het verzamelen van het materiaal, kunnen de leerlingen ook een belangrijke bron zijn. Zij kunnen meedenken en helpen met het verzamelen van het materiaal. Door de leerlingen te betrekken in dit proces, kan tegemoet worden gekomen aan de basisbehoeftes van de leerlingen. Een kind wil zelf beslissen, zelf kiezen. Het werkt met veel plezier en veel gemotiveerder aan een zelfgekozen taak dan een verplichte taak (Eijkeren M. v., 2013). Leerlingen kiezen zelf taken die zij leuk vinden om te doen, de leerkracht moet deze taken voor een leerling klaarzetten.

Leerkrachten zijn aan de slag gegaan met de concreet toepasbare ideeën. Al snel bleek dat elke leerkracht dit aan de hand van de hoofdlijnen toch anders invult. Elke leerkracht probeerde uit wat het beste voor hem/haar werkte. Er is gebleken dat, zolang de leerkrachten, de hoofdlijnen van kind gesprekken volgen, er veel ruimte is voor eigen vormgeving en invulling. Daarnaast ervaaarde de leerlingen het als zeer positief dat er naar hun behoeftes werd geluisterd en dat er ook daadwerkelijk naar gehandeld word.

Reflectie op het proces

Terug kijkend op het proces komen de volgende evaluatie punten ter sprake:

Interview

Aan het begin van het onderzoek hebben er verschillende interviews met betrokkenen plaats gevonden. De onderzoeker noteerde daarbij de belangrijkste standpunten. Doordat de onderzoeker meer bezig was met schrijven dan met vragen stellen, heeft de onderzoeker na het onderzoek besloten, dat het tijdens volgende interviews verstandig is, om het gesprek op te nemen en thuis uit te werken. Zo heeft de onderzoeker tijdens het interview tijd om zich volledig te richten op de betrokkenen en de vraagstellingen.

Gespreksvormen met leerlingen

Tijdens het onderzoek zijn er ook verschillende gesprekken met leerlingen gevoerd. Al snel bleek het lastig om te pijnlijk wat het standpunt van de leerlingen was. Zoals al eerder in dit onderzoek benoemd, is het bij leerlingen van groot belang om processen visueel te maken zodat de situatie voor de leerlingen concreet worden. Na de eerste twee gesprekken met leerlingen uit groep 3 en 7 heeft de onderzoeker de gesprekken nogmaals uitgevoerd maar nu aan de hand van een GPG en een gevoelsthermometer. Hieruit bleek dat de kinderen hun gevoel beter konden uit en dat de denkprocessen voor de onderzoeker inzichtelijker werden gemaakt.

Lastig om iedereen bij elkaar te krijgen

Tijdens de verschillende fases van het onderzoek bleek al snel dat het lastig was om iedereen bij elkaar te krijgen om te praten over de verschillende standpunten. Daarom werd besloten dat er elke woensdag middag om half één, kort met alle betrokkenen, werd gesproken. Dit bleek effectief en veel betrokkenen ervaarde dit als prettig. De onderzoeker kreeg op deze momenten de mogelijkheid om de bevindingen te bespreken en waar nodig bij te schaven met behulp van de betrokkenen.

Rijkplaatje

Aan de hand van fase één van het onderzoek is een rijkplaatje ontstaan. De onderzoeker had deze met de hand gemaakt. Na fase twee moest het plaatje weer bijgewerkt worden. Doordat het rijkplaatje met de hand gemaakt was moest dit volledig opnieuw gemaakt worden. In het vervolg is het verstandig om het rijkplaatje digitaal te maken zodat de onderzoeker het plaatje makkelijk kan aanpassen.

De mening van de betrokkenen

De betrokkenen gaven na het onderzoek aan dat zij de manier van onderzoeken als erg prettig hadden ervaren. Door deze manier van onderzoeken is iedereen constant betrokken en worden de standpunten van alle betrokkenen als snel duidelijk. De onderzoeker heeft het proces als zeer leerzaam ervaren. Door constant in gesprek te gaan met alle betrokkenen ben je professioneel betrokken in het werkveld. Doordat het onderzoek op korte termijn heeft plaatsgevonden is er nog weinig resultaat zichtbaar. Daarnaast is het lastig om een werkvorm te geven als conclusie omdat iedere betrokken op zijn of haar eigen manier vorm geeft aan kind gesprekken. De onderzoeker hoopt dat er op lange termijn meer uitspraken gedaan kunnen worden over de effectiviteit van kind gesprekken. De betrokkenen waren allemaal enthousiast en wilde graag door gaan met de kind gesprekken. Door elkaar in de komende periode te ondersteunen hopen ze te voldoen aan de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

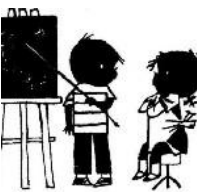

Bijlagen

Bijlage I

Dit kindplan is van ....

Naam leerling:
Ingevuld met:

Groep en leerkracht:
Datum:

Nu weet/kan ik al: 	Straks wil ik weten/kunnen: 	Om dat te bereiken ga ik: 	De juf helpt mij door: 	Mijn ouders helpen mij door: 	Materialen of andere hulpmiddelen. Of een vriendje of iemand anders die mij kan helpen.

Evaluatiedatum:

Wie evalueert:

Hoe weten we dat het doel bereikt is? Wat merken/zien of horen we dan?

Is ons doel bereikt?

Hoe verder?

Bijlage II

Een onderwijsbehoefte bestaat uit twee delen:

1. Welke doelen streef je samen met een kind na?
2. Wat heeft dit kind extra nodig te hebben om dit doel te bereiken?
(Benut daarbij vooral de stimulerende factoren.)

Bij het formuleren van de onderwijsbehoeften kunnen de volgende hulpzinnen ondersteuning bieden:

Dit kind heeft...

... een instructie nodig..

- Waarbij de leraar voordoet en hardop denkt;
- Die de betekenis van keersommen verheldert;
- Die haar sterke visuele kant benut ter compensatie van het zwakke gehoor
- Die vooral auditief is
- Die verkort is
- Die verlengd is

... opdrachten nodig ....

- Die op of net onder haar niveau liggen zodat zij de komende maand vooral succeservaringen op kan doen
- Die op of net boven haar niveau liggen zodat ze voldoende uitdaging krijgt
- Die overzichtelijk zijn door een sobere lay-out met zo weinig mogelijk afleiding van plaatjes
- Waarbij hij alleen de antwoorden hoeft in te vullen
- Met uitgewerkte voorbeelden

... leeractiviteiten nodig..

- Die aansluiten bij haar belangstelling voor de natuur
- Die structuur bieden met een stap-voor-stap-plan en zelfcorrigerend zijn zodat hij direct feedback krijgt
- Die de denkhandelingen concreet ondersteunen
- Die erop gericht zijn om de leertijd zo goed mogelijk te besteden
- Die opgedeeld zijn in kleinere deelactiviteiten
- Die hem uitdagen
- Die ruimte laten voor eigen keuze en inbreng

... feedback nodig...

- Die consequent en direct op het gewenste gedrag volgt
- Waarbij de inzet/inspanning wordt benadrukt
- Waarbij de succeservaringen worden benadrukt
- Die zich in een grafiekje is weergegeven zodat ze haar vorderingen goed kan volgen en zich minder met andere leerlingen gaat vergelijken

..... groepsgenoten nodig ....

- Met wie ze samenwerkend kan leren
- Die accepteren dat hij 'anders' reageert in onverwachte situaties
- Die haar vragen mee te spelen in de pauze
- Die zijn clowneske gedrag negeren en er niet om lachen
- Die hem niet uitdagen door te rijmen op op zijn naam

... een leraar nodig ...

- Die de overgangen tussen de activiteiten structureert
- Die de instructie terugvraagt, controleert en samen met hem evalueert
- Die let op haar taak beleving en deze voorafgaand, tijdens en na de taak met haar bespreekt
- Die vriendelijk en beslist is
- Die positieve interne attributies bij succes benadrukt
- Die situaties creëert waarin haar sterkte kanten naar voren komen
- Die doelgericht kan differentiëren
- Die hem complimenteert met zijn inzet

Overige, zoals...

- Een leeromgeving nodig die..
- Ondersteuning nodig die..

Hoe betrek ik de leerling erbij?

Nu kan ik..

Straks wil ik... kunnen/kennen

Wat kan ik zelf doen omdat te bereiken?

Ik ...

Wat kan mijn juf of meester doen, zodat ik dit kan bereiken?

Mijn juf of meester ...

Wat kunnen mijn ouders doen, zodat ik dat kan bereiken?

Mijn ouders..

Wat kunnen mijn ouders doen, zodat ik dat kan bereiken?

Mijn groepsgenoten..

Welke materialen/hulpmiddelen zouden mij daarbij goed kunnen helpen

Bijlage 5: Hoe denk jij erover!

Hoe denk jij erover

Naam	!
Datum	!
Gespreksdoel	!
Gesprek tussen	!

Wat kan je erg goed? Waar ben je goed in?			
Dit kan ik...			samengevat

Wat zijn je hobby's, wat doe je graag in je vrije tijd?			
Vind ik leuk!			samengevat

Wat vind je leuk of fijn op school? Wat gaat goed op school?

Dit gaat goed.		
----------------	---	--

Wat vind je nog moeilijk op school? Waar heb je last van? Wat zou je kunnen helpen?

Dit vind ik lastig.		
Hoe kan ik helpen?		

Welke afspraken helpen mij om beter te werken?	
 afspraak..	

!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!

!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!
!

!!!!!!!

Kopieerblad 1

Dit kindplan is van ...

Naam leerling: ..... Groep en leerkracht: .....

Ingevuld samen met: ..... Datum: .....

Nu weet/ kan ik al:	Straks wil ik weten/ kunnen:	Om dat te bereiken ga ik:	De leer- kracht helpt mij door:	Mijn ou- ders helpen me door:	Materialen en andere hulpmiddelen. Of een vriendje of iemand an- ders die me kan helpen

Evaluatiedatum: ..... Wie evalueert: .....

Hoe weten we dat het doel bereikt is? Wat merken, zien of horen we dan?

.....
 .....

Uitkomst van de evaluatie: is ons doel bereikt?

.....
 .....

Hoe verder?

.....
 .....

Bibliografie

- Blok, H. (2003, November 4). *Google scholar*. Opgehaald van Adaptief onderwijs, betekenis en efficiëntie : file:///C:/Users/Lisanne/Downloads/blok_2004_01%20(1).pdf
- Brigitte Bongaards, J. S. (2012). *Praktijkboek leerlingenzorg*. Groningen: Noordhoff uitgevers BV.
- Clijsen, A. (2007). HANDREIKING 1-ZORGROUTE . In A. Clijsen, *HANDREIKING 1-ZORGROUTE* (p. 300). Amsterdam: WSNS plus en KPC Groep.
- Delfos, M. F. (2000). Luister je wel naar mij? In M. F. Delfos, *Luister je wel naar mij?* (p. 205). Amsterdam: swp.
- Dries, J. v. (2016, oktober 11). Kindgesprekken . (E. v. Overloop, Interviewer)
- Eijkeren, M. v. (2013). Pedagogisch-didactisch begeleiden . In M. v. Eijkeren, *Pedagogisch-didactisch begeleiden* (p. 322). Amersfoort : ThiemeMeulenhoff.
- Eijkeren, v. (2013). *Pedagogisch- didactisch begeleiden blz 157*. Houten: ThiemeMeulenhoff.
- Eijkeren, v. (2013). *Pedagogisch-didactisch begeleiden blz. 102*. Houten: ThiemeMeulenhoff.
- Juttten, J. (2004). Natuurlijk leren. *Wij-Leren*.
- Kerpel, A. (2014). Het pedagogisch klimaat. *Wij-leren*.
- Lemov. (2014). *Teach like a champion*. Rotterdam: CED- groep.
- Paardekooper, E. (2011, december 4). *dewestfrieseknoop.nl*. Opgeroepen op november 17, 2016, van De westfrieseknoop: https://www.dewestfrieseknoop.nl/uploads/K.3._Kindplan_3._2011.pdf
- Pameijer. (2006). Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider. In N. Pameijer, *Handelingsgerichtwerken: een handreiking voor de intern begeleider* (p. 201). Leuven, België: Acco.
- Stevens, L. (1941). *Basisbehoeften*.
- Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Rijnstreek . (2016, november 1). *swrijnstreek*. Opgeroepen op november 17, 2016, van swrijnstreek.nl: <http://www.swrijnstreek.nl/Formulier-Kindgesprek-Hoe-denk-jij-erover!>
- Terwel, J. (1994). *Samen onderwijs maken. Over het ontwerpen van adaptief onderwijs*.
- Vrie, C. d. (2016, December 2). Kindgesprekken . (E. v. Overloop, Interviewer)